

Rosonczy Ildikó *Receptek a lengyel* *zsidó konyhából*

Az alábbiakban ízelítőül néhány receptet közlünk a lengyel zsidók konyhájából. Olyan receptek ezek, amelyek különböznek a magyar zsidók ételaitól, és érezhető rajtuk a lengyel és az ukrán hatás, hiszen ezek az ételleírások Lengyelország középső részéből, Galíciából és Nyugat-Ukrajnából származnak. Ilyen például a kedvelt céklaleves, amelynek hússal készült változatát természetesen nem tejjel, hanem tojássárgájával sűrítik be. Zsidó ételek szerepelnek a lengyel családok

asztalán is, ilyen például a zsidó módon elkészített ponty, amely gyakran a karácsonyi vacsora egyik fogása. A zsidó konyha az általános vélekedéssel szemben nem édes, sok erős fűszert is használ, így borsot paprikát, fokhagymát és citromot is.

Ha magunk nem vállalkozunk a főzésre, akkor Krakóban járva érdemes ellátogatnunk Kazimierzbe, az Ariel étterembe, ahol a hangulatos, ódon épületben ismerkedhetünk meg a zsidó konyha jellegzetes ízeivel.

Pácolt hering

Sózott hering	1,60 kg
Hagyma	30 dkg
Citrom	10 dkg
Cukor	25 dkg

Ecet, babérlevél, bors ízlés szerint

A heringeket megmossuk, fejüket, uszonyaikat, hasuk alsó részét levágjuk, tejüket meghagyva, belső részüket eltávolítjuk. Az így előkészített halat 24 órán át bő hideg vízben áztatjuk. A kiáztatott heringek bőrét a gerincoszlop hosszában felvágjuk, s óvatosan lehúzza, a gerincoszlopot eltávolítjuk. Az így megtisztított heringeket kis darabokra vágjuk. A citromot megmossuk, leforrázzuk, felszeleljük, a hagymát megtisztítjuk, karikára vágjuk. A heringet a hagymával és a citrommal rétegezve lerakjuk. Fél liter vizet az ecettel, a cukorral és a fűszerekkel felforralunk és hagyjuk kihűlni. A halak tejét egy kis cukorral szétmorzsoljuk, szűrőn áttörjük és a kihűlt páccal elkeverjük. A kapott páclét a heringre öntjük, és néhány napra hűvös helyre tesszük.

Vagdalt hering

Sózott hering	1,20 kg
Tojás	5 db
Hagyma	40 dkg
Zsemlemorzsa	5 dkg

Ecet, cukor, bors ízlés szerint

A kiáztatott és megtisztított heringet (lásd előbb) apró darabokra vágjuk, a hagymát megtisztítjuk, felvagdaltjuk, a keményre főzött tojásokat szintén, s hozzáadjuk az ecetes vízben áztatott zsemlemorzását. Alaposan összekeverjük. Ízlés szerint cukorral és borssal fűszerezünk.

Majonézes hering

Hering(sózott)	1,60 kg
Majonéz	50 dkg
Alma vagy narancs	30 dkg
Hagyma	30 dkg
Ecetes uborka	30 dkg
Cukor, só, bors ízlés szerint	

A kiáztatott és megtisztított heringet (lásd előbb) feldaraboljuk. Az almát vagy a narancsot megmossuk, meghámozzuk, cikkekre vágjuk, a hagymát megtisztítjuk, leöblítjük, félbe vágjuk, majd felszeleljük. A meghámozott uborkát karikára vágjuk. Az egészet összekeverjük majonézzel. Ízlés szerint fűszerezünk. A már-

tással leöntjük a feldarabolt heringet. Hideg előételként vagy vízben főtt burgonyával tálaljuk.

Ponty zsidó módra

A töltelékhez:

Ponty (élő)	1,80 kg
Hagyma	30 dkg
Tojás	2 db
Macesz	15 dkg
Mandula	7 dkg
Só, bors, cukor ízlés szerint	

Az öntetchez:

Hagyma	20 dkg
Zselatin	4 dkg
Mandula	5 dkg
Mazsola	5 dkg
Só, bors, cukor ízlés szerint	

A pontyot fejbe vágjuk, pikkelyeitől megtisztítjuk, fejét levágjuk, belsőseit, vigyázva, hogy a gyomrát fel ne vágjuk, eltávolítjuk (legjobb kanállal), nagyon gondosan megmossuk és leöblítjük. Adagokra szeljük s úgy, hogy a bőr ne sérüljön meg, a húst a bőrről eltávolítjuk, majd a húst lefejtjük a gerincoszlopról, és megtisztítjuk a szálaktól. A fejből a szemeket, a kopolyút kivágjuk, a fejet leöblítjük. A fejet és a gerincoszlopot vízzel leöntjük, és megfőzzük. A halhúst a vízbe áztatott, kicsavart macesszel és a megtisztított hagymával ledaráljuk, hozzáadjuk a tojások sárgáját, a felvert tojásfehérjét és a leforrázott, meghámozott, apróra vágott mandulát. Sóval, borssal, cukorral ízlés szerint fűszerezünk, és alaposan összekeverjük. A hal bőrét megtöltjük ezzel a töltelékkel, és leöntjük az átszűrt meleg halléval. Fokozatosan felmelegítjük, és kb. 10 percig kis lángon főzzük. Hozzáadjuk a megtisztított, apró kockákra vágott hagymát, mazsolát és a felvagdalt mandulát. Ízlés szerint sózzuk borsozzuk, cukrozzuk. Még 15 percig főzzük. A végén hozzáadjuk a vízbe áztatott zselatint. A tűzről le vesszük. A haladagokat ovális tárla helyezük, leöntjük a főzetel és félretesszük, amíg kihűl. Kaláccsal tálaljuk.

Töltött libanyak

Töltött libanyak	10 db
Burgonya	2 kg
Hagyma	20 dkg

Tojás	6 db
Libazsír	15 dkg
Só, bors, cukor ízlés szerint	

A burgonyát megtisztítjuk, megmossuk, kis lyukú reszelőn lereszeljük. A megtisztított hagymát apró kockára vágjuk, libazsíron aranyárgára pirítjuk, hozzáadjuk a lereszelt burgonyához, s a tojással és a fűszerekkel együtt jól összedolgozzuk. A libanyakak bőrét megtisztogatjuk, eltávolítjuk róluk a zsírt, alaposan leöblítjük, majd a töltelékkel megtöltjük úgy, hogy ne legyenek túl feszesek. Mindkét végüket bevarrjuk, forró sós vízbe tesszük őket, s mintegy 20 percig nagyon lassú tűzön tartjuk a fazekat. Ezután a nyakakat olvasztott libazsírral kikent tepsibe tesszük, és vízzel, majd saját levükkel locsolgatva kb. 1 óra hosszat sütjük. A töltött libanyakat meleg előételként tálaljuk.

Pisztráng galíciai módra

Pisztráng	1,20 kg
Fokhagyma	3 dkg
Citrom	10 dkg
Petrezselyemzöld, néhány ágacska	
Olaj	1,5 dl
Só, bors ízlés szerint	

A pisztrángot, anélkül, hogy a fejét levágnánk, megtisztítjuk. (A szemét eltávolítjuk.) Alaposan megmossuk, leöblítjük, tiszta konyharuhával szárazra töröljük. Sóval összekevert, apróra vágott, összezúzott fokhagymával bedörzsöljük, borssal meghintjük, belsejébe beletesszük a petrezselyemzöldet, s citromlét csepegtetünk rá. Forró olajban mindkét oldalát aranyárgára sütjük. Burgonyalepénnyel tálaljuk.

Savanyított céklaleves (borscs)

Cékla	3 kg
Víz	5 liter

Babérlevél, szegfűbors, só, cukor, fokhagyma ízlés szerint

A céklafejeket kelével megsúroljuk, megmossuk, meghámozzuk, szeletekre vágjuk, agyagedénybe tesszük, felforralt forró vízzel leöntjük, hozzáadjuk a fűszereket. Néhány napig állni hagyjuk. Szűrőn átszűrjük, ízlés szerint sózzuk, cukrozzuk és felfőzzük. Hidegen, melegen egyaránt tálalhatjuk.

Húsos céklaleves

Marhahús	1,50 kg
Cékla	1 kg
Hagyma	3 dkg
Citrom	10 dkg
Tojássárgája	5 db

Só, cukor, bors, majoránna ízlés szerint.

A húst megmossuk, vízzel leöntjük, s kb. két óra hosszat lassú tűzön főzzük. A céklafejeket kefével megsúroljuk, megmossuk, meghámozzuk, lereszeljük, a hagymát és a fokhagymát megtisztítjuk, apróra vágjuk, s hozzáadjuk a leveshez. Még kb. 20 percig főzzük. Sóval, cukorral, citromlével, őrölt majoránnával, borssal ízesítjük, s további 30 percig főzzük, majd le vesszük a tűzről. Egy kis levesben felverjük a tojássárgáját, s a kész levest ezzel behabarjuk.

Hideg leves

Fiatl céklahajtás	1,50 kg
Friss uborka	40 dkg
Hónapos retek	20 dkg
Metélőhagyma	5 dkg
Friss kapor	5 dkg
Aludttej	1,50 l
Tejföl	3 dl
Tojás	5 db
Mustár	5 dkg

Só, bors, cukor ízlés szerint.

A fiatal céklahajtásokat megtisztítjuk, megmossuk, összevágjuk, egy kis vízzel felöntjük, és megfőzzük. Hagyjuk kihűlni, majd belekeverjük a felvert aludttejet és a tejfölt. Az uborkát megmossuk, meghámozzuk, felszeleteljük és a megtisztított, megmosott, s apróra vágalt hónapos retekkel, metélőhagymával és kaporral együtt hozzáadjuk a leveshez és összekeverjük. A mustárral ízlés szerint fűszerezük. A tojást keményre főzzük, negyedekre vágjuk, csészékbe tesszük, s ráöntjük a hideg levest.

Tyúk zsidó módra

Tyúk (vagy csirke)	kb. 2 kg-os
Burgonyapüré	40 dkg
Baromfiszír	10 dkg
Hagyma	10 dkg

Só, bors ízlés szerint.

A megtisztított tyúkot megmossuk, leitatjuk róla a vizet, besózzuk. Összeállítjuk a töltelékét: elkészítjük a burgonyapürét, a hagymát megtisztítjuk, apró kockákra vágjuk, libazsíron vagy margarinon aranysárgára pirítjuk, hozzáadjuk a püréhez, kikeverjük, sóval, borsal ízesítjük. Megtöltjük vele a tyúkot, bevarrjuk, a sütéshez előkészítjük. Tep-siben felolvasztjuk a zsírt, beletesszük a tyúkot, és a sütőben időközönként saját levéllel öntözgetve 1–1,5 óráig sütjük. Az elpárolgott lét vízzel pótoljuk. A megsült, megpirult tyúkot kivesszük, pecsenyétálra tesszük – és a pecsenyével leöntjük.

Tyúkbússzeletek zsidó módra

Tyúk- vagy csirkeemell	4 db
Gomba (erdei gomba)	20 dkg
Fehér bor	1 dl
Citrom	10 dkg
Liszt	10 dkg
Olaj	1 dl

Só, bors ízlés szerint.

A mellett lefejtjük a csontról, megtisztítjuk a külső hártától. Az így kapott szeletet óvatosan kiverjük, és levél alakúra formázzuk. Megsózzuk, meghintjük liszttel, és forró zsírban a szeletek mindkét oldalát aranysárgára pirítjuk. Lábasba tesszük, leöntjük borral, hozzáadjuk a gombát, és 20 percig pároljuk.

Rizzsel és nyers zöldségsalátával tálaljuk.

Borjúsült zsidó módra

Borjúhús csonttal együtt	2,5 kg
Hagyma	40 dkg
Fokhagyma	5 dkg
Olaj	1 dl

Só, bors, kakukkfű, tárkony ízlés szerint.

A húst megmossuk, a fűszerekkel megszórjuk. Forró olajban minden oldalát ropogósra pirítjuk, hozzáadjuk a megtisztított, karikára vágott hagymát és még egy percig sütjük. Annyi vizet öntünk hozzá, hogy a hús egyharmadáig érjen, majd lefedve addig pároljuk, míg meg nem puhul.

A pecsenyét burgonyalepénnyel vagy rizzsel és nyers zöldségsalátával tálaljuk.

Burgonyalepény

Burgonya	1,20 kg
Tojás	4 db
Olaj	5 dl
Liszt	20 dkg

Só, bors ízlés szerint.

A burgonyát megtisztítjuk, apró lyukú reszelőn lereszeljük, és gyengén kinyomkodjuk. Hozzáadjuk a tojást, a sót, borsot, s alaposan összedolgozzuk. Serpenyőben megforrósítjuk az olajat, és a vékony lepénykéket mindkét oldalukon pirosra sütjük.

Cimesz

Aszalt szilva	60 dkg
Aszalt alma	40 dkg
Aszalt körte	20 dkg
Szóló	20 dkg

Fahéj, cukor ízlés szerint.

A gyümölcsöt megtisztítjuk, megmosuk, apró kockákra vágjuk, forró vízzel felöntjük, és puhára főzzük. Fahéjjal és cukorral ízesítjük. Desszertként tálaljuk.

Hámántáska purimra

A tésztához:	
Liszt	30 dkg
Margarin	20 dkg
Cukor	10 dkg
Vanília ízlés szerint	
A töltelékhez:	
Mák	20 dkg
Méz	15 dkg
Cukor	10 dkg
Dió	10 dkg

Az átszitált lisztet gyúródeszkán összedolgozzuk a margarinnal, hozzáadjuk a cukrot meg a porrá zúzott vaníliát (vagy vaníliás cukrot), s a tésztát meggyúrjuk. Hűtőszekrénybe tesszük, hogy a tészta kicsit megkeményedjen.

Elkészítjük a töltelékét: forrásban lévő vízzel leöntjük a mákot, és lassú tűzön 30 percig főzzük. Szitán lecsepegtetjük, mákdarálon ledaráljuk, hozzáadjuk a felolvasztott mézet, cukrot és az apró darabokra vágalt diót, majd jól elkeverjük.

A tésztát kinyújtjuk, négyzet alakú darabokra vágjuk, minden négyzetre töltelékkel teszünk, sarkára hajtjuk, úgy, hogy háromszögeket kapjunk. Cukorral meghintjük, sütőlemezre rakjuk, és közepesen meleg sütőbe tesszük. Kb. 40 percig sütjük.